

Zobrazení mužů a žen v beletrii

druhé poloviny 19. století z hlediska vlivu rodiny na její členy v jednotlivých životních obdobích

Inka Slavíková

Téma každodennosti středostavovských vrstev v 19. století je díky intenzivní badatelské práci posledních let stále více probádané. I přesto jsou v něm oblasti, které zůstávají dosud badatelům velmi málo známé. Jednou z nich jsou přesahy mezi dějinami beletristické literatury a sociálními dějinami. Inka Slavíková se pokusila ve své práci tento prázdný prostor zaplnit. Na základě analýzy dvaceti osmi literárních děl vydaných českými autory v letech 1853 – 1905 (nepočítáme-li produkci K. H. Máchy a rádce mládeži z doby před první světovou válkou, které z této řady vybočují též svým žánrem) kombinované se soudobou odbornou časopiseckou i monografickou produkcí v oblasti sociálních dějin podává autorka obrázek českých rodin ve druhé polovině 19. století. Předkládaná práce je z důvodu, že nesleduje časovou linii druhé poloviny 19. století, především snímek jednotlivých aspektů rodinného života, momentkou, která pochopitelně příliš nezohledňuje sociální změnu.

Kombinování beletrie a odborné produkce se podle mého soudu ukázalo být vhodnou metodou. Kde práce historiků dokáže popisy beletrie upřesnit, naopak beletrie dokáže otevírat nová tematická pole dosud historiky opomíjená (např. problematiku tzv. výminků). Autorka také sebekriticky přiznává některé prvky zkresení, které nutně vzniknou, pokud pohlížíme na druhou polovinu 19. století pouze optikou beletrie. Jedná se především o skutečnost, že tehdejší beletrie byla psána středními vrstvami a pro střední vrstvy, které se pohybovaly v rozsahu okolo 20% společnosti mezi elitami a širokými „lidovými“ vrstvami. Tehdejší společnost byla navíc velmi hierarchizována. Beletrie vznikající pro městského středostavovského čtenáře se proto zabývá nutně především světem, který v něm má vzbudit pozitivní emoce – světem jemu blízkým a vzdáleným zároveň, tím je tehdy venkov, který je buď idealizovaný, nebo konflikty v něm jsou konflikty uvnitř rodin, mezi generacemi, mezi institucemi konzervativního venkova a touhou lidí hledat štěstí podle vlastních představ. Tato beletrie se tedy cíleně většinou vyhýbá světu městského dělnictva nebo světu aristokracie. Česká beletrie tehdy také nepřinesla velký politický román ze současnosti, nebo nezpracovala svět vzestupu a pádu kapitalistického podnikání, její hrdinové ani příliš necestují po světě a nepřicházejí do kontaktů s jinými kulturami. Svět politiky je zde tematizován v historických románech, tehdy též populárních, které přispívaly k hlavnímu politickému programu českých středních vrstev té doby: Vytvořit národní společenství. Prostředí aristokracie, kapitalistů nebo naopak dělníků představovaly pro středostavovského čtenáře na rozdíl od venkova místa radikální jinakosti a cizosti, se kterými se nemohl ztotožňovat a ze kterých měl instinktivně strach. Proto jsou na stránkách diplomové práce tyto světy zastoupeny méně, než by si z hlediska svého významu v daném období zasloužily.

Určitý problém je, že autorka tematizuje v diplomové práci beletristická díla, která jsou především uznávána jako součást literárního kánonu dnes. Ale bylo tomu tak i tehdy? Díla pozapomenutá tvoří mezi analyzovanými texty menšinu. Nepominula autorky literáty, kteří mohli být ve své době populárnější, než jsou tehdejší autoři zmiňovaní v dnešních učebnicích,

ale byli pouze zapomenuti? Nelézt tyto dnes marginalizované autory může být nicméně obtížné.

Na práci je třeba ocenit několik aspektů: Autorka ji otevírá studií o pramenech a literatuře, kde podává ucelený přehled dosud existujících odborných prací na dané téma. Práce je dokladem velké autorčiny péle i svým nadprůměrným rozsahem. Kvalitně jsou provedené přílohy. Seznam použité literatury je dostatečně obsáhlý. Práce je logicky členěna. Autorčin jazyk odpovídá současnému společensko vědnímu diskurzu. Autorka si správně stále klade otázky, zodpovídá je a dále rozvíjí. Na vysoké úrovni je i pravopis a formální úprava práce (citace, seznam literatury, resumé). Oceňuji, že diplomatka pravidelně spolupracovala s vedoucím své práce a dodržovala všechny termíny, až na její rok trvajícím přerušení studia z rodinných důvodů.

Práci proto považuji za velmi kvalitní a doporučuji ji k obhajobě.

PhDr. Stanislav Holubec, PhD.

V Praze, 8. 5.2011